

Jako tenkrát na Západě?

25.dubna 2006 Josef Mlejnek jr.

ODS se zrodila z Občanského fóra, hlavní revoluční síly, na základě poptávky po ráznějším a radikálnějším provádění reforem. Její zakladatel Václav Klaus tehdy získal příznivce hesly o potřebě zavedení standardních západních poměrů v hospodářství i politice, tedy tržní ekonomiky a vyprofilovaného systému klasických politických stran.

ODS tak vlastně vznikla v opozici proti představám o dlouhodobém převládání neformálních politických hnutí v rodící se demokratické politice i proti gradualistickým koncepcím ekonomické reformy. „Chceme, aby to tu bylo jako na Západě a pokud možno hned“ – tak by se dal ve stručnosti shrnout program zakladatelů i voličů nové strany. ODS zvítězila ve volbách 1992 a na několik let se stala stranou prosazující pokračování ekonomických i politických reforem. Jelikož obhajovala trh a minimum státních zásahů, stala se logicky stranou pravicovou, a poněvadž významná část voličů vnímala levicový komunismus negativně, stala se pravicovost přechodnou společenskou módou.

Nicméně průzkumy od počátku signalizovaly, že elektorát českých pravicových stran v řadě otázek inklinuje spíše k levici. A později se též ukázalo, že pro ODS představuje hranice 30 % hlasů ve volbách (zatím) nepřekročitelný strop. Tuto skutečnost lze interpretovat dvojím způsobem. Za prvé, že česká společnost je od národního obrození bytostně plebejská, a tedy spíše levicová. Pro pravicovou stranu z toho plyne imperativ nalézání příhodných koaličních partnerů či nutnost velkých programových kompromisů po případném vstupu do vlády.

ODS a sociálně-tržní hospodářství

Ale, za druhé, na celou věc lze pohlížet i jinak: co vlastně znamená ono „jako na Západě“? Cožpak většina západoevropských stran pravého středu neprosazovala koncept sociálně-tržního hospodářství, s nímž po válce přišli němečtí křesťanští demokraté a který Václav Klaus od počátku pranýřoval jako příklad v podstatě levicových „třetích cest“? Jinak řečeno, není programový profil, který dal ODS do vínku „otec-zakladatel“, příliš úzký? Není právě on příčinou neustálého poklesu absolutního počtu hlasů odevzdaných ve volbách do Poslanecké sněmovny občanským demokratům i slabého koaličního potenciálu strany, její omezené schopnosti získat si středového voliče?

ODS se po odchodu Václava Klause stále hledá a pro dlouhodobě úspěšné působení na české politické scéně se asi bude muset změnit daleko více, než si dnes dokáže představit. Jako příklad zcela nevhodně zvoleného tématu pro mobilizaci voličů lze uvést boj proti evropské ústavě. Tento dokument je samozřejmě hoděn velké kritiky, avšak na k tomu vhodných fórech. Pokud však chce jakákoliv velká strana mobilizovat voliče proti evropskému mainstreamu, dostane se nutně do velkých potíží. Zvláště v tom případě, jde-li o stranu, kterou vlastně zrodila poptávka po politické síle, jež českou postkomunistickou společnost standardně provede vstupní branou do standardní Evropy.

O stranu, která hodlala a hodlá reprezentovat hlavně ty aktivní, schopné, pracovité, a tedy spíše úspěšné občany. A evropskou ústavu ve Francii „shodila“ koalice socialistů hájících neudržitelné sociální výhody a lepenistů, spatřujících v přistěhovalcích nekalou konkurenci na pracovním trhu. Tedy jakási obranná koalice strachu lpící na staré Evropě ještě před příchodem Margaret Thatcherové i Tonyho Blaira.

ODS by měla více oslovit středový elektorát

ODS již devátým rokem není stranou vládní. Má však velmi silné pozice ve městech a v krajích. To ji činí významným, stabilním a vlastně i stabilizačním prvkem českého stranického systému. Z hlediska dlouhodobé úspěšnosti na celostátní úrovni (ale i v politice komunální) bude však pro ODS klíčová úprava programového profilu tak, aby dovedla více oslovit středový elektorát.

Ustavující kongres ODS se konal v dubnu 1991 v Olomouci